

OSNOVNA ŠOLA
OLGE MEGLIČ

ARHITEKTURNA DEDIŠČINA PTUJA IN NJEN VPLIV NA TURIZEM

Turizem

(raziskovalna naloga)

Avtorja: Neja Veit, 9. a

Anej Podgorelec, 9. b

Mentorica: Mateja Simonič

Lektorica: mag. Renata Debeljak

Ptuj, marec 2017

ZAHVALA

Zahvaljujeva se najini mentorici, gospe Mateji Simonič, za pomoč pri raziskovalni nalogi. Zahvala gre prav tako gospodu Aljoši Ciglarju, turističnemu vodniku, za izčrpne informacije, gospe Kseniji Kovačič Žižek za prevod v angleščino in gospe Renati Debeljak za lektoriranje naloge.

KAZALO

1	UVOD	6
2	TEORETIČNI DEL.....	7
2.1	KRATKA ZGODOVINA PTUJA.....	7
2.2	ARHITEKTURNA DEDIŠČINA PTUJA.....	8
2.2.1	PTUJSKI GRAD.....	8
2.2.2	DOMINIKANSKI SAMOSTAN	9
2.2.3	MINORITSKI SAMOSTAN.....	10
2.2.4	CERKEV SV. JURIIA	11
2.2.5	MESTNI STOLP	12
2.2.6	MESTNA HIŠA	13
2.2.7	ORFEJEV SPOMENIK	14
2.2.8	FLORIJANOV SPOMENIK	15
3	EMPIRIČNI DEL RAZISKOVALNE NALOGE.....	16
3.1	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	16
3.2	METODE RAZISKOVALNEGA DELA	16
3.3	TURISTIČNA PONUDBA ARHITEKTURNE DEDIŠČINE.....	17
3.3.1	INTERVJU Z USLUŽBENKO TIC-A	17
3.3.2	INTERVJU S TURISTIČNIM VODNIKOM	18
3.3.3	INTERVJU S TURISTKO IZ BOLGARIJE	20
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	21
5	ZAKLJUČEK	22
6	LITERATURA IN VIRI	23

KAZALO SLIK

SLIKA 1: POGLED NA MESTO IZ FOTOGRAFSKE TOČKE. (VIR: A. PODGORELEC, 2017)....	7
SLIKA 2: POGLED NA SAMOSTAN Z GRAJSKEGA GRIČA. (VIR: A. PODGORELEC, 2017)..	9
SLIKA 3: PROČELJE MINORITSKEGA SAMOSTANA. (VIR: A. PODGORELEC, 2017).....	10
SLIKA 4: MESTNI STOLP. (VIR: A. PODGORELEC, 2017).	12
SLIKA 5: MESTNA HIŠA V PUSTNEM DUHU. (VIR: A. PODGORELEC, 2017).....	13
SLIKA 6: ORFEJEV SPOMENIK NA PTUJU (VIR: DISCOVER PTUJ, 2017)	14
SLIKA 7: FLORIJANOV SPOMENIK. (VIR: A. PODGORELEC, 2017).	15
SLIKA 8: INTERVJU S TURISTIČNIM VODNIKOM. (VIR: M. SIMONIČ, 2017).	19

POVZETEK

V raziskovalni nalogi proučujemo arhitekturno dediščino Ptuja in njen vpliv na turizem. Ptuj kot najstarejše mesto v Sloveniji sodi med pomembnejše turistične kraje v Sloveniji. Mesto pritegne obiskovalce z bogato zgodovinsko, stavbno in kulturno dediščino. Bogata arhitekturna dediščina je nastajala in se pod vplivom različnih arhitekturnih slogov oblikovala skozi dolga stoletja. Arhitekturna dediščina in turizem sta izjemno povezana. Turizem je lahko odlično orodje za ohranjanje, obnavljanje in vzdrževanje monumentalne dediščine, saj kot specifičen gospodarski sektor spodbuja predvsem medkulturno spoznavanje in razumevanje. Turiste na Ptuj pritegnejo grad in staro mestno jedro, muzejske zbirke ter sakralna dediščina. Skrbno sva izbrala tisto arhitekturno dediščino, ki se ponaša z izjemnim zgodovinskim pomenom.

V nalogi s pomočjo predelave literature in metodo intervjuja obravnavava obstoječo turistično ponudbo v povezavi z arhitekturno dediščino in hkrati navajava predloge, ki bi izboljšali trenutno stanje. Analizirava turistični potencial na Ptuj ter možnosti uresničitve le-tega. Z raziskavo ugotoviva, da ima Ptuj še veliko neizkoriščenega potenciala na področju turizma in premalo mero promocije.

Ključne besede: arhitekturna dediščina, turizem, Ptuj – najstarejše mesto.

ABSTRACT

The architectural heritage of Ptuj and its impact on tourism is the topic of our research paper. Ptuj, as the oldest town in Slovenia, is one of the most important tourist resorts in Slovenia. The tourists are attracted by city's rich historical, monumental and cultural heritage. Rich architectural heritage was being made and influenced by many different architectural styles during long centuries. Architectural heritage and tourism are remarkably cohere. Tourism can be perfect instrument for preserving, renovating and maintaining monumental heritage because of its specific role- tourism as economic activity can promote intercultural recognition and understanding.

Tourists visiting Ptuj are attracted by the castle and the old city centre, museum collections and sacral heritage. We selected only architectural heritage with remarkable historical impact.

In our research paper we have discussed present tourist offer in connection with architectural heritage by the method of literature and the interview. At the same time we have also named the suggestions how to improve present conditions.

We have analysed tourist potential of Ptuj and possible solutions. We have found out that Ptuj has got a lot of unexploited potentials and not enough of promotion in tourism.

Key words: architectural heritage, tourism, Ptuj- the oldest town.

1 UVOD

Arhitekturna dediščina igra pomembno vlogo pri prepoznavnosti mesta in pomeni temelj prepoznavnosti vsake države. Turizem pa je lahko odlično orodje za ohranjanje, obnavljanje in vzdrževanje te arhitekturne dediščine in prav tako lahko pozitivno vpliva na ekonomske, okoljske, kulturne in družbene razmere. Eden izmed glavnih turističnih proizvodov našega najstarejšega mesta je prav njegova večtisočletna arhitekturna dediščina. Za raziskovalno nalogo z naslovom Arhitekturna dediščina Ptuja in njen vpliv na turizem sva se odločila, ker sva mnenja, da mesto Ptuj skriva veliko neizkoriščenega potenciala na tem področju. Cilj najine raziskovalne naloge je ugotoviti, ali bogata arhitekturna dediščina vpliva na turizem in kako, ter na podlagi teoretičnih izhodišč in rezultatov empiričnih raziskav podati najine predloge, kako še bolj uresničiti turistični potencial mesta v povezavi z njegovo arhitekturno dediščino in kako jo še bolje vključiti v turistično ponudbo. Meniva, da se bodo naše ideje lahko koristno uporabile. Raziskovalna naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu sva s pomočjo literature opisala najpomembnejše arhitekturne stvaritve, njihov zgodovinski razvoj in podala predloge za izboljšanje trenutne turistične ponudbe. V empiričnem delu sva izvedla intervju s turističnim vodnikom in uslužbenko TIC-a, ki sta nam povedala veliko informacij o trenutni turistični ponudbi in njeni promociji, turistih in njihovem zanimanju za našo arhitekturno dediščino. Izvedla sva prav tako intervju z bolgarsko turistko, s katero sva želela izvedeti njen motiv za obisk Ptuja in zadovoljstvo s ponudbo ogledane arhitekturne dediščine. K raziskovanju naju je pritegnil v turističnem svetu značilen slogan našega najstarejše mesta – »Ptuj – zakladnica tisočletij«, za katerega pa domnevava, da se premalo promovira. S tem sva postavila dve hipotezi najinega raziskovanja:

- Bogata arhitekturna dediščina Ptuja se za namene turizma ne izkorišča dovolj,
- Ptuj in njegova turistična ponudba se premalo promovirata.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 KRATKA ZGODOVINA PTUJA

*Slika 1: Pogled na mesto iz fotografske točke.
(Vir: A. Podgorelec, 2017).*

Ptuj – križišče cest, ki so povezovala Italijo z obširnimi pokrajinami Panonske nižine ter alpske doline s širjavami Balkana – začenja svojo zgodovinsko pot že v obdobjih mlajše kamene dobe. Zaradi lege je bila mestu že ob nastanku zagotovljena vpletenost v zgodovinske dogodke evropskega pomena. Ta usoda je Ptuj obdarila tudi s pestro preteklostjo. Ob rečnem prehodu jantarske poti je zrasla prometno, strateško in gospodarsko pomembna naselbina, katera je imela pomembno zgodovinsko vlogo tako na področju politike in uprave kot na področju umetnosti in kulture. V pozni železni dobi so bili tu naseljeni Kelti, ki so prostor postopoma urbanizirali. Na njihovo rastočo državo so po začetku zadnjega stoletja pred našim štetjem začeli delovati vplivi rimske družbe in gospodarstva. Rimljani so nasproti naselbine na južnem bregu reke postavili vojaško taborišče, ki so mu namenili vlogo pri osvajanju zahodne Panonije. Ptuj je mnogokrat omenjen v zvezi s pomembnimi dogodki, ki segajo od izvolitve Vespazijana za cesarja leta 69 pa do omembe političnega delovanja zadnjega zahodnorimskega cesarja Romula, ki je bil odstavljen leta 467. S temi zapisi se je pričelo zgodovinsko obdobje, ko Ptuj postane samoupravna enota *colonia ulpia traiana poetovio*, katera je svoj največji obseg dosegla v 2. in 3. stoletju. Leta 450 so jo požgali Huni. Mesto je katastrofo preživelo in se trudilo obdržati utrjeni prehod čez Dravo do okoli leta 570, ko so ga zasedli Avari in poslednji priseljenci Slovani, ki so skupaj z njegovimi tradicijami prevzeli tudi njegovo ime. Ptuj se še danes ponaša z najpomembnejšim zgodnjerednjeveškim najdiščem v Sloveniji, katerega gradiva obsegajo časovna obdobja med 8. in 11. stoletjem. Izguba visoke funkcije, veliki požari v letih 1684, 1705, 1710 in 1744 ter druge nadloge so Ptuj dokončno spremenili v povprečno podeželsko mesto. Ptuj je poleg vseh padcev na svoji poti doživel tudi vzpone. V mestu so se počasi začele razvijati različne panoge: šolstvo, vojaštvo, usnjarska industrija, vinska veletrgovina, železniški in cestni promet ter začetki turističnih dejavnosti (Ptuj, zakladnica tisočletij, 2016).

2.2 ARHITEKTURNA DEDIŠČINA PTUJA

2.2.1 PTUJSKI GRAD

Ptujski grad leži na strateško pomembnem grajskem griču ob reki Dravi. Arheološke najdbe so dokazale, da je bil grajski grič poseljen že v 3. tisočletju pred našim štetjem. V času antične Petovione sta bili na njem trdnjava in svetišče, v zgodnjem srednjem veku pa je bilo tukaj grobišče, kar se je pokazalo v izkopavanjih, ko je bilo odkritih čez 400 grobov z bogatimi pridatki. Prvi arhivski vir, ki govori o gradu, je zapis kronista salzburškega nadškofa Konrada I. Znameniti in podjetni nadškof bi naj dal pozidati grad na mestu starega gradu, ki je bil že zdavnaj porušen. Ostanek tega starega gradu je stolp na tako imenovanem turnirskem prostoru za zahodnim robom grajskega griča ter ga lahko po načinu gradnje uvrščamo v zgodnje romanski čas, celo pred 10. stoletje. V 12. stoletju so tedanji lastniki, salzburški nadškofje, grad dali v zakup gospodom Ptujskim, ki so v tristo letih svojega bivanja (izumrli so leta 1438) na Ptuj z ustanovitvijo dominikanskega in minoritskega samostana ter gradnjo romanske cerkve na Ptujski gori odlično vplivali na podobo mesta in okolice (Balazič idr., 1988).

Lastniki so se po tem hitro menjavali. Leta 1656 je grad kupil Walther Leslie, ki ga je dodobra prezidal in mu podal podobo, ki jo ima še danes. Zadnji lastniki gradu so bili Herbersteini, ki je bil v njihovi lasti do zadnje vojne (Stopar, 1987).

Grajske stavbe je ves čas spremljalo obzidje, saj je bil ptujski grad do konca turške nevarnosti ena najpomembnejših utrdb v tem delu dežele. Strma grajska pot, tlakovana z rečnimi prodniki, nas pripelje do ogromnega vhoda z lesenimi vrati v obzidju. Pot skozi glavna grajska vrata nas popelje do spomenika sv. Florijana; svetnik v vojaški obleki je stražar južne topovske ploščadi. Nasproti spomenika v obzidju stojita dva portala. Nižji in manjši se imenuje Karlov portal, večji in veliko lepši pa Peruzzijev portal, poimenovan po graditelju. Peruzzijev portal nas vodi v samo jedro gradu, kjer stoji tudi grajska kavarna, ob njej pa uspeva pomladek stare trte iz mariborskega Lenta. Po nacionalizaciji so se v gradu uredile zbirke Pokrajinskega muzeja Ptuj. Ptujski grad je danes urejen kot muzej. V najlepših sobah prvega nadstropja je na ogled predvsem pohištvo z umetninami Herbersteinov. V drugem nadstropju so grafični kabinet z risbami in grafikami Franceta Miheliča, zbirka pustnih mask in grajska galerija. V drugih prostorih sta tudi zbirka glasbil z okoli 300 instrumenti in zbirka orožja s približno 500 primerki. V samem gradu so na ogled tudi grajska kapela, slavnostna ali viteška dvorana in grajska jedilnica, v katerih se obiskovalec seli v popolnoma drugačne in že davno minule svetove (Raztresen, Zorko, 2004). Vsak, ki obiše naš grad si lahko ogleda stalno zbirko: glasbil, tradicionalnih pustnih mask, orožja, fevdalne stanovanjske kulture, slikarske mojstre od 16. do 18. stoletja, slike na steklu in etnološko razstavo (PMPO, 2013).

2.2.1.1 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE TURISTIČNE PONUDBE

Najino mišljenje nas v primeru Ptujkega gradu vodi predvsem v smer ponujanja daljših odpiralnih časov in možnost izbire turističnih aktivnosti (tematske večerje, uprizarjanje zgodovinskih dogodkov ...). Na samem gradu pa bi se lahko uporabljala tudi kakšna zgodba o junaku ali maski, ki bi turiste vodila skozi grad in tako vzbudila zanimanje mlajše množice.

2.2.2 DOMINIKANSKI SAMOSTAN

Je zgradba, ki predstavlja kulturno znamenitost Ptuja. Mehtildis, vdova Friderika III., je dala leta 1230 v dar zemljo na zahodnem robu mesta – menihom iz Brež na Koroškem. Leto dni po omenjenem dogodku so se menihi vselili v delno zgrajen samostan. Samostan je bil že v prvem gradbenem obdobju sezidan v višini dveh etaž. Odlikuje ga predvsem križni hodnik, ki sta ga prvotno sestavljala južni in imenitnejši vzhodni krak. Leta 1302 je bil samostan prizadet v požaru, sama obnova pa je trajala vse to sredine 14. stoletja. V tem obdobju so potekale še gradnje zahodnega kraka križnega hodnika in poslikave vzhodne stene. Tudi v 15. in 16. stoletju so potekale poslikave in pozidave. V 17. stoletju je bil samostan prezidan v baročno obliko. Cerkveno pročelje na vzhodu so obrnili proti mestu, kasneje (v 18. st.) so pročelje še opremili z bogato štukaturo in kipi. Barokizirana je bila tudi samostanska jedilnica, ki je bila istočasno tudi poslikana in opremljena s štukaturami na njenem oboku. Redovniki, ki so se ukvarjali s pridiganjem in dušnim pastirstvom, šolstvom in predvsem z gospodarjenjem, so tukaj živeli do leta 1785, ko je bilo delovanje samostana ukinjeno zaradi jožefinskih reform. Leta 1926 ga je kupila občina, kasneje (1928) pa je bil v samostanu odprt mestni muzej. V današnjem času je v samostanu kongresno središče, ki se nahaja na tej lokaciji že od 20. 9. 2013 (Ptuj, zakladnica tisočletij, 2016).

2.2.2.1 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE TURISTIČNE PONUDBE

Širši množici bi lahko bil na voljo ogled kakšnega filma o zgodovini samostana, njegovem nastanku in možnosti uporabe kongresne dvorane za prireditve, proslave in razne kulturne dogodke.

*Slika 2: Pogled na samostan z grajskega griča.
(Vir: A. Podgorelec, 2017).*

2.2.3 MINORITSKI SAMOSTAN

Minoritski samostan velja za enega najlepših zgodnjebaročnih spomenikov na Slovenskem. Sodi med pomembne kulturne spomenike Ptuja. Dominanten minoritski samostan je bil ustanovljen leta 1239, današnja podoba pa ima od konca 17. stoletja. Samostan je nekoč krasila cerkev sv. Petra in Pavla, ki je bila močno poškodovana v drugi svetovni vojni, danes pa je obnovljena (Horvat, 2005).

Minoriti so zgradili enoladijsko cerkev z »dolгим korom«. V gotiki je bila poslikana notranjost in južno pročelje cerkve. Danes je ohranjenih malo ostankov fresk, ki sodijo med najstarejše primerke gotskega slikarstva na Slovenskem. Od kiparskega področja iz obdobja gotike je ohranjen samo kip Marije z detetom, ki je bil izdelan okoli leta 1300. V 14. in 15. stoletju je bil samostanu prizidan južni in del zahodnega trakta. Ob začetku 16. stoletja je bilo samostansko dvorišče zaprto. Sredi stoletja je poslopje prizadel požar in takrat je bila podrta kapela sv. Antona Padovanskega in v cerkveni ladji so odstranili baldahinska oltarja. Najkasneje do sredine stoletja je bil izkopan tudi vodnjak na samostanskem dvorišču (Kamra, 2016).

Na dvorišču samostana stoji zgodnjebaročni vodnjak. Vodnjak je bil preseljen iz gradu Vurberk na Ptuj po drugi svetovni vojni. Najprej je stal pred Dominikanskim samostanom v t. i. Sončnem parku, leta 1989 pa so ga prestavili v dvorišče Minoritskega samostana (Horvat, 2005).

Ob koncu 17. stoletja je sledila barokizacija samostana. Minoriti so pod vodstvom Gašparja Dietla cerkev in samostan temeljito obnovili ter ga dvignili za eno nadstropje. Na novo opremili in prezidali so tudi notranjost samostana. Tudi cerkev je bila deležna preobrazbe; prizidana ji je bila kapela Antona Padovanskega ter Loretska kapela in preuredili so tudi njeno notranjost. V niše pa so postavili kipe cerkvenih patronov sv. Petra in Pavla ter Marije Brezmadežne. Strop letnega refektorija, najrazkošnejšega samostanskega prostora, so okrasili z bogatimi štukaturami, ki so delo Antona Quadria in Pietra Bettinija, v vmesnih poljih pa je Franc Rupert Vallauer upodobil Petra in Pavla, katerima Frančišek Asiški in Anton Padovanski podeljujeta načrt prenovljenega samostana in cerkve. Bogato rezljane, okrašene mize, oljne slike in ostala oprema refektorija so se med 2. sv. vojno izgubile. S štukaturami je okrašen tudi strop v drugem nadstropju samostana, kjer je od leta 1925 nameščena minoritska knjižnica s približno 5.000 starinskimi in dragocenimi knjigami. Za razliko od Dominikanskega samostana Minoritski v času Jožefinskih reform ni bil ukinjen, leta 1789 je samostan prevzel faro sv. Ožbalta in postal župnija sv. Petra in Pavla (Kamra, 2016).

*Slika 3: Pročelje minoritskega samostana.
(Vir: A. Podgorelec, 2017).*

2.2.4 CERKEV SV. JURIJA

Cerkev sv. Jurija stoji v starem mestnem jedru v trikotniku med Dravo, Grajeno in grajskim hribom in predstavlja najpomembnejšo stavbo na Slovenskem trgu. Zunanost cerkve je bazilikalno razčlenjena in skladno dopolnjuje značilno veduto mesta. Patron cerkve je sv. Jurij, ki je tudi zaščitnik mesta. Cerkev ima najstarejšo dokumentirano gradbeno zgodovino na Ptuju. Njena predhodnica je omenjena že v 9. stoletju v času Pribine in Koclja. Več predstav o cerkvi je iz sredine 12. stoletja, ko je Salzburški nadškof Konrad I. naročil njeno prezidavo. Cerkev je bila enoladijska stavba in še v istem stoletju so ji prizidali zahodno lopo, ki so jo kasneje v 13. stoletju dvignili nad cerkveno ladjo in to razsežno emporo opremili z ikonografskimi freskami. Današnji tloris cerkve pa je bil izoblikovan ob koncu 15. stoletja (Kladnik, 2003).

Pred vstopom v cerkev opazimo neogotski portal, ki je bil izdelan po naročilu Simona Povodna. Ko stopimo skozi vrata, se pred nami odpre podkorna veža, gotski prostor, ki je nastal v 14. stoletju na romanski zasnovi (Šamperl, Emeršič, 1978).

To predvsem gotsko cerkev si je mogoče ogledati od kora do oltarja. Kamorkoli se v cerkvi obrnemo, se nam ponujajo imenitne umetnine, še posebno velik vtis naredi pogled izpred oltarja proti vhodu v cerkev, kjer se cerkvena gotika pokaže v mnogo razkošnejši obliki. Takoj na levo pri vhodu stoji visok lesen in vitek kip sv. Jurija, ki stoji na zmaju in ga prebada. Na prsni plošči oklepa je naslikan Jurijev križ, kakršen je tudi v ptujskem mestnem grbu. Ta kiparska umetnina je datirana v čas med leti 1370 in 1380 in sodi v sam vrh gotskega kiparstva na Slovenskem. Posebnost cerkve so umetelno rezbarjene korne klopi za cerkvene dostojanstvenike v prezbiteriju, ki imajo v eno od stranic vrezano letnico 1446. Ob severni in južni steni prezbiterija je razvrščenih štirideset lesenih hrastovih sedežev. V povezavi s cerkvijo sv. Jurija ne smemo pozabiti na delovanje sv. Viktorina, ki je ob koncu 3. in v začetku 4. stoletja vodil krščansko skupnost. V cerkvi tako stoji le Viktorinov neogotski oltar, ki je predstavljen z mečem v roki in s palmovo vejo (Ciglencečki, 1995).

V krstni kapeli na desni se skriva znameniti Laibov krilni oltar, ki ga pripisujejo salzburškemu slikarju Konradu Laibu. Glavno ladjo pod korom zaključujejo tri prelepe elegantne gotske odprtine, ki zaključujejo staro vhodno lopo. Pod stranskimi odprtinami so postavljene cerkvene klopi. V južni ladji je vrsta starih in zanimivih ohranjenih nagrobnikov, ki so bili vzdani in postavljeni v cerkev po tem, ko so cerkveno pokopališče selili drugam. Na severni steni cerkve pa pogled pritegne freska križanja iz druge tretjine 15. stoletja (Raztresen, Zorko, 2004).

2.2.5 MESTNI STOLP

Mestni stolp predstavlja najmogočnejšo mestno arhitekturo, kar ga oblikuje v mestno veduto. Omenjen je bil že v mestnem statutu leta 1376. Pred tem je na lokaciji, kjer stoji stolp, stala krstna kapela sv. Janeza Krstnika. Leta 1556 je bilo poslano naročilo za gradnjo novega stolpa italijanskemu gradbeniku Antoniu de Rivi. Kasneje so se ob velikem požaru meščani odločili stolp zaradi varnosti nekoliko znižati. Leta 1830 je dal ptujski kurat Simon Povoden vzdati zbrane antične spomenike s Ptuja in njegove okolice v Mestni stolp. S tem je nastal eden najstarejših lapidarijev na prostem v Sloveniji – Povodnov muzej. Največje število vzdanih spomenikov se nahaja na vzhodni steni in na ostenju dvoramnega stopnišča. Reliefna plošča, ki se nahaja desno od stopnišča, upodablja častni stol, ki je bil po vsej verjetnosti namenjen kakšnemu višjemu uradniku. Na vrhu stopnišča pa se nahaja kamnit lev, pod njim pa je obokana preklada z obojestranskim napisom. Prav tako sta izklesana dva žrtvenika, eden je namenjen Mar(i)mogiju, bogu vojne (na levi strani), drugi pa je namenjen bogu sonca (na desni strani). Plošča, na kateri so upodobljeni trije možje (vicemagistri), ki opravljajo žrtveni obred se nahaja v spodnjem delu stopnišča. Začetek stopnišča je okrašen z dvema kvadroma. Na desnem kvadru je reliefno upodobljen genij jeseni, na levem kvadru genij pomladi in Hora, boginja poletja. Tudi žrtveniki, ki so posvečeni najvišjemu bogu Jupitru, spadajo k Povodnovemu muzeju (Ptuj, zakladnica tisočletij, 2016).

2.2.5.1 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE TURISTIČNE PONUDBE

Meniva, da bi bilo koristno, da bi se mestni stolp odprl za širšo množico, saj bi s tem Ptuj pridobil dodatno turistično atrakcijo. Na odprtem Ptujskem mestnem stolpu bi se ponujal turistom odličen razgled nad mestom Ptuj iz morebitne razgledne ploščadi.

*Slika 4: Mestni stolp.
(Vir: A. Podgorelec, 2017).*

2.2.6 MESTNA HIŠA

Mestna hiša oziroma magistrat je najbogatejša hiša na Mestnem trgu. Današnji magistrat je narejen v slogu pozne nemške gotike. Pred magistratom je do leta 1907 na tem mestu stala Poskočilova hiša. Lastniki so bili Poskočili – Slovenci, ki so obogateli s trgovanjem. Nov magistrat je naredil arhitekt Max baron Ferstel, ohranil je tloris, nekaj starih podrobnosti in vogalne pomole Poskočilove hiše. Na robove vogalnega pomola sta nameščena kipa rimskega cesarja Trajana, ki je dal v letih 102–103 mestu laskav naziv Colonia Ulpia Traiana Poetovio, in kip sv. Viktorina, ptujskega škofa ob koncu 3. stoletja. Glavno pročelje magistrata je bogato razčlenjeno, nad vhodom je balkon, na katerega se je avtor tudi podpisal s svojimi inicialkami. Nad vhodno odprtino pa je raztegnjen trak z zapisanimi letnicami izgradnje (1906–1907). Predhodnik današnjega magistrata je bil za etažo nižji. S sredine stavbe se dviga stolp s čebulasto streho. V notranjosti stavbe je mogočna avla s stopniščem, na osi stavbe, kjer je balkon, pa je sejna dvorana. V središču zgradbe v drugem nadstropju je slavnostna dvorana, ki služi kot poročna dvorana. Zunanost mestne hiše je bila obnovljena leta 2007 (Brence idr., 1996).

Mestna hiša in sedež mestne oblasti sta se pred tem magistratom nahajali na Slovenskem trgu vse do začetka 20. stoletja. V 16. stoletju, ob nastanku balkona, je bilo pročelje stare mestne hiše pestro poslikano, a je zgradba med 17. in 18. stoletjem trikrat pogorela, zato so se renesančne umetnine ob obnovah izgubile. Pritličje je danes rustikalno, v nadstropju pa je pročelje deljeno s pilastri. Dvorišče stavbe je ohranilo svoj videz iz 16. stoletja (Brence idr., 1996).

*Slika 5: Mestna hiša v pustnem duhu.
(Vir: A. Podgorelec, 2017).*

2.2.7 ORFEJEV SPOMENIK

Je lociran na Slovenskem trgu pred Mestnim stolpom. Postavljen je bil v 2. stoletju mestnemu županu Marku Valeriju Veru. S svojimi sorazmerno velikimi dimenzijami (4,94 x 1,82 x 0,39 m) je največji spomenik, kar jih je bilo odkritih v rimski provinci Zgornji Panoniji. Po vsej verjetnosti je bil spomenik postavljen na mestu odkritja in je že od 16. stoletja zbuval zanimanje in tako sčasoma postal simbol mesta Ptuj. Ime Orfejev spomenik se je uveljavilo zaradi rimskih mitoloških podob, ki so vklesane v ta nagrobnik, ki je izklesan iz pohorskega marmorja. Izklesani prizori ponazarjajo upanje na novo življenje. Na vrhu sta v vogalih zleknjena leva z ovnovima glavama v šapah, med levoma je upodobljen Serapis – egipčansko-grški bog, ki simbolizira upanje na ponovno rojstvo. Zaradi njegovega namena uporabe (uporabljali so ga kot sramotilni steber ali pranger v srednjem veku) so mu močno poškodovali oz. zbrisali upodobljen prizor z Orfejem in izgubljeno Evridiko, po katerem je spomenik dobil svoje ime (Ptuj, zakladnica tisočletij, 2016).

Slika 6: Orfejev spomenik na Ptuj (Vir: Discover Ptuj, 2017)

2.2.8 FLORIJANOV SPOMENIK

Se nahaja na sredi mestnega trga. Zaradi strahu pred nenehnimi požari, ki so v tistem času prizadevali mesto, so se meščani priporočali sv. Florijanu in mu leta 1745 postavili tudi spomenik. Na spomeniku je Florijan upodobljen, kako stoji na vrhu nakopičenih oblakov v antični vojaški noši. V njegovi levi roki drži plapojč prapor, putto, ob njem pa zliva vodo iz golide na gorečo cerkev. Kompozicija je v celoti baročno razgibana. 1761. leta so Florijanu dodali še osem svetniških figur, ki so obstopile srednjo plastiko. Ne ravno velik tržni prostor je povsem obvladala skupina. Leta 1865, ko so spomenik obnavljali, so osem figur povsem umaknili in kompozicijo s Florijanom namestili na nov podstavek (Ptuj, zakladnica tisočletij, 2016).

2.2.8.1 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE TURISTIČNE PONUDBE

Ob obeh spomenikih (Orfejev in Florijanov spomenik) bi bili lahko občasno turisti priče igralskim vložkom v povezavi s različnimi legendami.

*Slika 7: Florijanov spomenik.
(Vir: A. Podgorelec, 2017).*

3 EMPIRIČNI DEL RAZISKOVALNE NALOGE

V empiričnem delu naloge sva se odpravila v Turistično informacijski center Ptuj (TIC). Zadala sva si nalogo, da ugotoviva, kakšna je turistična ponudba v povezavi z arhitekturno dediščino in poskušava analizirati sedanje stanje izkoriščanja arhitekturne dediščine v turistične namene.

Opravila sva intervju s turističnim vodnikom, saj sva mnenja, da ima največ informacij o zgodovini mesta in vodenju turistov po poteh bogate arhitekturne dediščine.

Ker izdelujeva nalogo ravno v času pustnega rajanja, kurentovanja, ko Ptuj obišče največ turistov, sva se odločila izvesti intervju s turistko predvsem o zanimanju in zadovoljstvu ponujene ponudbe ob ogledu bogate arhitekturne dediščine našega najstarejšega mesta.

3.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

- Ali se potencial arhitekturne dediščine Ptuja dovolj dobro izkorišča za namene turizma?
- Na kakšen način in v kolikšni meri se promovira bogata ptujška arhitekturna dediščina?

3.2 METODE RAZISKOVALNEGA DELA

- Intervju z uslužbenko TIC-a (Turistično informacijski center)
- Intervju s turističnim vodnikom
- Intervju s turistko iz Bolgarije

3.3 TURISTIČNA PONUDBA ARHITEKTURNE DEDIŠČINE

3.3.1 INTERVJU Z USLUŽBENKO TIC-A

S pomočjo intervjuja z uslužbenko Turistično informacijskega centra Ptuj in turističnega vodnika sva izvedela veliko informacij o trenutni turistični ponudbi arhitekturne dediščine Ptuja.

1. Katera arhitekturna dediščina je na Ptujju najbolj obiskana?

»Najbolj obiskan je Ptujski grad.«

2. Koliko turistov je obiskalo Ptuj v lanskem letu?

»Ptuj je v letu 2016 obiskalo okoli 17.800 turistov.«

3. Od kod prihaja največ turistov?

»V avgustu, ki je bil najbolj obiskan mesec v letu 2016, je največ turistov prihajalo iz Italije (988), Francije (489), Španije (481) in Nizozemske (355).«

4. Na kakšen način informirate turiste ob prihodu v mesto?

»Turistu se najprej ponudi mapa mesta, ob kateri ga napotimo po Ptujju do zelenih znamenitosti in različnih turističnih točk. Turistom so na voljo tudi brošure in vodniki skozi samo mesto.«

5. Kako promovirate svojo ponudbo, s čim prepričate turiste, da se odločijo za obisk Ptuja?

»Imamo svojo spletno stran, tam se turisti lahko pozanimajo o ponudbi, ob priložnosti pa se vključimo tudi v kakšen projekt (The perfect turn).«

6. Se turistom ponujajo kakršne koli dodatne aktivnosti na oglednih mestih (Tematske večerje ipd.)?

»Načeloma v zvezi z arhitekturo kakšnih posebnih aktivnosti v ponudbi nimamo.«

7. Je v sklopu vaše ponudbe določena kakšna pot skozi mesto, po kateri so skozi le-to vodeni turisti?

»Vodiči po Ptujju zajemajo krog v celotnem mestnem jedru, turiste vodijo po starem delu mesta pa tudi na različne fotografske točke (most na Dravi ...), njihova pot pa se po navadi konča z ogledom gradu.«

3.3.2 INTERVJU S TURISTIČNIM VODNIKOM

V prijetnem ambientu v domu kulture Muzikafe sva opravila intervju z gospodom Aljošem Ciglarjem, univ. dipl. zgodovinarjem in turističnim vodnikom, ki ima izkušnje z vodenjem turistov po poteh arhitekturne dediščine Ptuja. S pomočjo intervjuja sva želela izvedeti, kaj vse se ponudi turistu ob ogledu določene arhitekturne dediščine.

1. Koliko različic vodenih poti po arhitekturni dediščini ponujate turistom? Je ponudba redna ali sezonska?

»Ponudba je vedno redna, tudi ogromno različic poti obstaja. Vse je odvisno od skupine same – starosti turistov, koliko časa imajo na razpolago, kako številčna je skupina in kakšne interese imajo.«

2. Opišite potek najbolj standardne vodene poti po mestu.

*»Največkrat začnemo vodenje na Zadružnem trgu, kjer avtobus odloži potnike. Najprej se sprehodimo na peš most, kjer se nam odpira pogled na veduto, kjer imamo pregled nad tem, kar bomo videli. Na začetku povemo **nekaj splošnih informacij o zgodovini Ptuja**, njegovi poselitvi in nastanku mesta. Na peš mostu imajo turisti odlično prestavo o starem srednjeveškem mostu in grajskem kompleksu, kjer se da lepo razložiti nekaj o nekdanjem nadzoru prehoda čez reko Dravo. Pot nadaljujemo do današnje Miheličeve galerije kjer povemo zanimivosti o reki Dravi, npr. kje izvira (v Italiji) in Ptujskem jezeru, ki se nahaja za mostovi in je po površini največje stalno jezero v Sloveniji. Nato se odpravimo naprej do **Minoritskega samostana**, katerega povežemo z vinogradništvom na Ptuju, saj so uradno prav minoriti začeli s kletarjenjem na Ptuju, čeprav so se že Rimljani na tem področju ukvarjali z vinogradništvom. Turistom je zelo zanimivo, da imamo najstarejšo vinsko klet in arhivsko vinsko steklenico v Sloveniji. V tem delu vodenja je pomembna samostanska cerkev sv. Petra in Pavla, ki je bila ob koncu 2. svetovne vojne porušena. Turistom razkažemo prav tako notranjost cerkve in samostansko dvorišče, kjer se predvsem v toplejših mesecih odvijajo razni dogodki, festivali, npr. »Dobrote slovenskih kmetij«, kar je turistom zelo zanimivo, saj se jim predstavi večina slovenskih tipičnih jedi. Pot nato nadaljujemo naprej do **Mestne hiše** na Mestnem trgu, ki je danes glavni trg, pred kratkim obnovljen. Mestna hiša je za samo mesto dokaj velika. Zanimiva je primerjava med številom prebivalstva danes in v rimskih časih, ko je bilo mesto veliko večje – radi se pošalimo, da človek vsak dan ne sliši, da ima eno mesto danes manj prebivalcev kot recimo pred 1700 leti, takrat na višku svoje moči. Turistom je izredno zanimivo, da je pred vhodom v Mestno hišo nekdanj stala bencinska črpalka, kjer je mimo potekal promet. Na Mestnem trgu predstavimo **Florijanov spomenik**, po katerem se je nekoč imenoval Mestni trg. Potem gremo na Slovenski trg, kjer predstavimo staro Mestno hišo, predhodnico današnje, gledališče, **Orfejev spomenik**, Mestni stolp in **župnijsko cerkev sv. Jurija** kjer izkoristimo priložnost za razlago Ptujkega grba in izpostavimo najbogatejši zaklad cerkve – kip sv. Jurija. Pot nadaljujemo do **Dominikanskega samostana**, ki je povezan z rodbino gospodov Ptujskih. Po navadi se vodenje zaključi na **gradu**, kjer si turisti ogledajo razgled nad mestom, spijejo kakšno kavico v grajski kavarni, kupijo spominke in nato nadaljujejo z ogledom grajskih zbirk. Na gradu omenimo glavne gradbene faze, vzhodni in zahodni stolp, nekdanjo grajsko konjušnico, opišemo tudi začetke nastanka gradu in kontinuiteto poselitve grajskega griča.«*

3. Kako dolgo se po navadi zadržite pri posamezni znamenitosti?

»Približno 5 minut, če imajo turisti kakšna vprašanja, pa tudi dlje, največ 10 minut. Seveda zato, ker smo po navadi časovno omejeni. Navkljub temu pa se vedno potrudim, da turisti odidejo zadovoljni in brez neodgovorjenih vprašanj.«

4. Kaj je turistom v povezavi z Mestnim stolpom najbolj zanimivo?

»Turistom je zelo zanimiva legenda v povezavi z Mestnim stolpom. Stolp je bil v zgodovini večkrat obnovljen. V 18. stoletju so na ptujskem gradu živeli škotski plemiči, plemiška rodbina Leslie. Meščani so se odločili, da bodo zbirali denar za obnovo stolpa, ker pa jim je zmanjkalo denarja, so se odpravili na grad prosit Škote za prispevek. Škoti jih zavrnejo in zato so meščani brez njihove pomoči morali obnoviti stolp in po legendi – ni dokazano, na eni strani manjka ura in slučajno je to na tisti strani, ki gleda proti gradu. Po legendi bi naj iz maščevanja pri gradnji meščani to uro izpustili samo zato, da na gradu ne bi videli na uro. Ta zgodba je v povprečju vsem skupinam zanimiva, duhovita in zato si jo pogosto najbolj zapomnijo.«

5. Če bi imeli možnost, bi odprli Mestni stolp za javnost?

»Vsekakor! Če bi bili zagotovljeni vsi pogoji (tudi varnostni, kar je na prvem mestu), bi v Mestnem stolpu lahko nastala atraktivna opazovalna točka, kjer bi turisti lahko uživali v razgledu.«

6. Se turisti v povprečju zanimajo za zgodovinske podatke ali jih morda zanimajo atrakcije, pri katerih so sami bolj vključeni in niso zgolj poslušalci? So turisti zadovoljni z ogledi?

»Zanimivo vprašanje, ampak spet je vse odvisno od tipa skupine. Skupini se vedno prilagajam, imam namreč skupine turistov od prvega razreda osnovne šole, imel pa sem tudi že turiste stare čez 90 let. V povprečju starejše ljudi zgodovina bolj zanima, saj so večkrat tudi osebno povezani s samim mestom in njegovo zgodovino. Na primer pred drugo svetovno vojno so v mestu živeli njihovi starši, stari starši ali pa so Ptuj že obiskali v času bivše države in jih zdaj zanima, kaj vse se je spremenilo itd. Včasih slišim tudi marsikatero ganljivo osebno zgodbo. Sicer pa smo turistični vodniki večkrat tudi v vlogi psihologov, zakonskih svetovalcev, komikov, igralcev, zeliščarjev, botanikov, geografov in še bi lahko naštevali (smeh). V veliki večini so turisti zadovoljni in se v mesto radi vračajo. Kar je zanimivo, je to, da večkrat ravno tuji turisti bolj cenijo mestne lepote kot pa domačini. Lep primer je tudi ena skupina turistov iz Avstrije (Dunaj), s katerimi sem se tudi osebno spoprijateljil, ki se na ogled starega mestnega jedra vrača že tretjič. Pa naj še kdo reče, da je Ptuj premajhen za večdnevno raziskovanje njegovih lepot.«

Slika 8: Intervju s turističnim vodnikom.
(Vir: M. Simonič, 2017).

3.3.3 INTERVJU S TURISTKO IZ BOLGARIJE

Za zadnji intervju v empiričnem delu sva se odločila opraviti le-tega s turistko iz Bolgarije, ki je v času obiska našega mesta bivala v Domu kulture Muzikafe Ptuj. Intervju sva opravili v angleščini, ki sem ga za raziskovalno nalogo prevedla v slovenščino.

1. S kakšnim namenom ste na Ptuju?

»Obisk festivala Kurent.«

2. Kje ste dobili informacije o turistični ponudbi Ptuja?

»Na spletu.«

3. Katere znamenitosti ste obiskali v času vašega obiska?

»Ptujski grad, Orfejev spomenik, Kip sv. Florijana, Mestno hišo, cerkev sv. Jurija.«

4. Katera znamenitost se vam je najbolj vtisnila v spomin in zakaj?

»Všeč mi je Mestna hiša, ker je zelo zanimiva in edinstvena.«

5. Ste v okviru vašega ogleda prejeli dovolj informacij?

»Da, nekaj sem izvedela tudi po spletu.«

6. Ste morda na kaki točki vašega bivanja na Ptuju začutili pomanjkanje informacij in pomoči turističnega centra? Bi želeli kaj spremeniti?

»Menim, da je na spletu Ptuj premalo promoviran, turisti ga težje zasledijo, sicer pa je do zdaj bilo vse odlično. Hvala!«

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

Na začetku raziskovanja sva si zadala dve raziskovalni vprašanji, na kateri sva s pomočjo literature ter predvsem vseh sodelujočih v intervjujih tudi dobila odgovore. Ugotovila sva, da se potencial arhitekturne dediščine Ptuja za namene turizma ne izkorišča v tolikšni meri, kot bi midva želela, da se. Turistična ponudba na Ptuju je sicer zelo pestra, turisti lahko izbirajo med mnogimi različnimi športnimi aktivnostmi (kolesarjenje, pohodništvo, golf ...), za ogled mesta z bogato arhitekturno dediščino pa si lahko najamejo turističnega vodnika, ki jih popelje skozi celotno »zakladnico tisočletij«. Vendar Ptuj zamuja velike priložnosti ob ogledih arhitekturne dediščine, npr. odprtje razgledne ploščadi na Mestnem stolpu ter sami pestrosti ogleda znamenitosti, npr. igralski vložki ob ogledu spomenika. Mesto ob večerih daje vtis »mesta duhov«, saj je po 18.00 uri po navadi vse temno in tiho. Čez leto mesto ne bi delovalo tako samotno, če bi se mesto primerno promoviralo, kar je bilo najino drugo vprašanje. Turisti se o ponudbi lahko pozanimajo na redkih internetnih straneh ter morda preko kakšnega mednarodnega projekta. To je zagotovo premalo za naše mesto, saj se skozi celo leto vrstijo prav tako dogodki, vredni obiskov.

Skozi raziskavo sva potrdila obe naši hipotezi, kar pa ni pozitivno za turistični razvoj našega mesta. S potrjeno drugo hipotezo o promociji Ptuja se je odprlo predvsem vprašanje, kako to spremeniti. Pridobila pa sva tudi kvalitetne odgovore na vsa raziskovalna vprašanja. Ker smo raziskovali z metodo intervjuja, smo pridobili več in bolj podrobne informacije, kot bi jih na primer z anketnimi vprašalniki, saj nama je v primeru intervjuja bila na voljo možnost debatiranja s sogovornikom. Porodilo se nama je tudi nekaj idej, s uresničitvijo katerih bi se ptujski turizem dvignil na višjo raven:

- ponujanje daljših odpiralnih časov (npr. gradu),
- možnost izbire turističnih aktivnosti na območjih arhitekturne dediščine (Razgledna ploščad ...),
- predvajanje poučnih filmov skupinam turistov,
- igralski vložki ob znamenitostih (Orfejev in Florijanov spomenik),
- uporaba zgodbe po Ptujem gradu (po ptujem gradu bi se pripovedovala zgodba o nekem junaku/maski, ki bi turiste vodila skozi čas, kar bi bilo še posebej zanimivo za mlajše obiskovalce).

5 ZAKLJUČEK

Skozi celoten proces raziskovanja sva ugotovila, da bogata arhitekturna dediščina Ptuja ni izkoriščena v polni meri. Izvedela sva tudi, da je nivo promocije ponudbe v povezavi z arhitekturno dediščino nizek, Ptuj je omenjen na nekaj spletnih straneh in tukaj se promocija zaključí. To odpira vprašanje, kaj storiti, da to spremenimo, kako bolje promovirati Ptuj. Zaskrbljujoče je, da to potrjuje obe najini hipotezi, kar pomeni, da je na samem mestu potrebno še veliko dela. Pa vendar ni vse tako slabo. Ptuj med poletnim časom sprejme zadovoljivo število turistov, med pustnim časom pa je mesto seveda preplavljeno s turisti. Naša arhitekturna dediščina je edinstvena in lepo ohranjena, zato daje Ptuj prav poseben pečat. Z najino nalogo in idejami hočeva navdihniti druge raziskovalce, da se še bolj poglobijo v to temo ter povzdignejo ptujski turizem in našo »Zakladnico tisočletij«.

6 LITERATURA IN VIRI

- Brencce, A., Skaza A., Lamut B., Curk J., Ciglencečki M. Ptuj: vodnik po mestu. 1. izd. Maribor: Umetniški Kabinet Primož Premzl, 1996.
- Grafenauer, B. Turistična geografija in kulturna dediščina, Ljubljana: Zavod IRC, 2009.
- Hernja Masten, M., Mrgole Jukič, T., Oblak, B., Golob, F. 110 let Turističnega društva Ptuj. 1. izd. Ptuj: Zgodovinski arhiv, 1996.
- Horvat, F. Sto vodnjakov na Slovenskem. 1. izd. Ljubljana: Prešernova družba d. d., 2005.
- Kladnik, D. Vsa slovenska mesta. 1. izd. Ljubljana, ZIP, 2003.
- Raztresen, M., Zorko, D. Najlepša mesta Slovenije: Odkrijte lepote slovenskih krajev. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d. d., 2004.
- Stopar, I. Gradovi na Slovenskem. 2. izd. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1987.
- Dominikanski samostan. Ptuj: Zakladnica tisočletij. URL: <http://ptuj.info/index.php/sl/ded2/samostani-in-spomeniki/dominikanski-samostan.html>, (1. 2. 2017)
- Kamra. Digitalne zbirke: Pomembnejše zgradbe srednjeveškega Ptuja: Minoritski samostan. Ptuj, Ministrstvo za kulturo, portal Kamra, 2016. URL: <http://www.kamra.si/sl/digitalne-zbirke/item/minoritski-samostan.html> (8. 1. 2017)
- Mestni stolp. Ptuj: Zakladnica tisočletij. URL: <http://ptuj.info/index.php/sl/ded2/samostani-in-spomeniki/mestni-stolp.html>, (15. 1. 2017).
- Orfejev spomenik. Ptuj: Zakladnica tisočletij. URL: <http://ptuj.info/index.php/sl/ded2/samostani-in-spomeniki/orfejev-spomenik.html>, (12. 12. 2006).
- Ptujski grad skozi stoletja: Pokrajinski muzej Ptuj Ormož. URL <http://pmpo.si/zbirkeinrazstave/zbirke-na-ptujskem-gradu/>, (23. 2. 2017).
- Turizem na Ptuju. Mestna občina Ptuj. URL: http://www.ptuj.si/ptuj_in_turizem
- Zgodovina mesta Ptuj. Ptuj: Zakladnica tisočletij. URL: <http://www.ptuj.info/index.php/sl/zgodovina-mesta.html>, (13. 1. 2017).